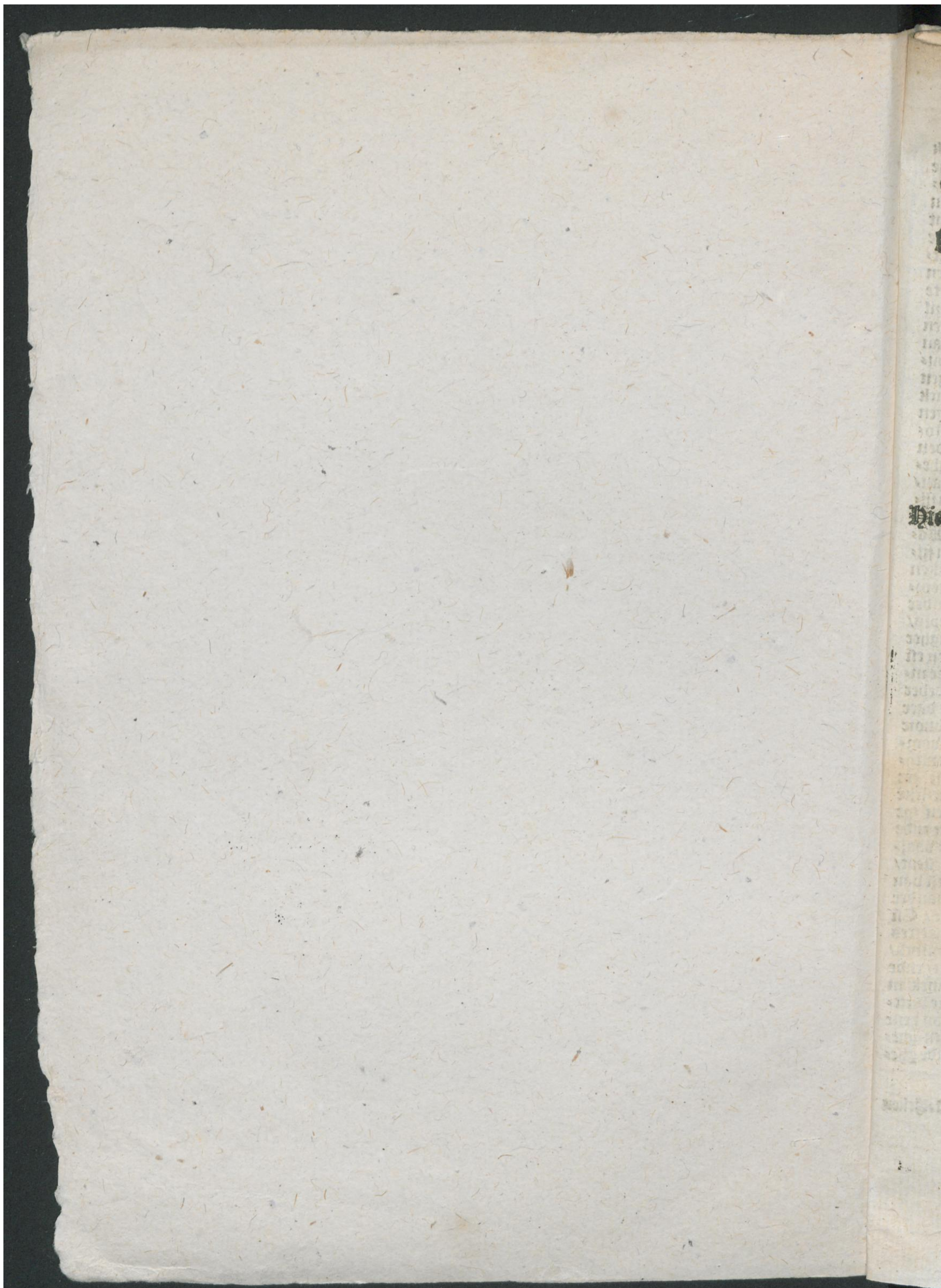

ARTICVLEN
Ende conditiē vanden Pays
ende eeuwighe aliantie besloten tusschen den seer hooghen ende machtighen Princen/ Philips byder gratien Gods/ Catholijcke Coningh van Spaengien/ &c. Ende Henrick de vierde van dier namen/ door de selve gratie Aller-Christelijckste Coningh van Vranckrijck/ in't jaer 1598.

Hier zijn mede by ghevoecht d'Articulen vanden Pays besloten op't Casteel van Cambresy/ An. 1559. tusschen den Catholijcken Coningh van Spaengien/ ende wylen Henrick de tweede/ aller Christelijckste Coninck van Vranckrijck.

Wt het François in het Nederduyts overghesett.

Nae de copie gheprint te Parijs, Anno 1598.

Met Privilegie.

fvan: Homb
1600

In den naem Gods des Scheppers.

Allen teghenwoordigen ende nacomenden sy kennelijck/dat alsoo het Coninckrijck van Vranckrijck ende de Nederlantsche Provintien/ gheleden hebben seer groote verlies/bederf ende verwoestinghe ter saecke vande binnen ende buytenlantsche oorlogen die sedert langhe Jaren gecontinueert hebben/d'welck oock grootelijcx wel ghevoelt ende ontwaer ghewoorden sijn de Coninckrijcken van Spaengnien/Enghelant ende t'Lant van Savoyen/ geduerende welcken tijt den gemeenen Vyant vanden Christenen naem/houdende onse qualickvaert voor sijne ghelegentheyt/ pooghende omme ons te boven te gaen deur onsen twiste ende oneenicheyt / vercreghen heeft seer groote ende periculoose voortgang ende tomechte besittinghe vander Christenen Provintien / T'welcke overghemerckt by onsen Heylighen Vader Clement den viij. van dier name ende begheerende daer inne behoorlijcken te voorsien ende het quaet tot de wortel af te snijden / heeft deur sijn Bode woonende tot Madril ende andere ghedaen verscheyden remonstrantien ende vermaninghen aenden seer hoogen/seer machtigen ende seer Excellenten Prince Philippus de ij. by der gratie Gods Catolijcke Coninck van Castilien van Arragon/van Leon/van beyde de Cecilien/van Jerusalem, van Poortegael/vā Grenade, etc. Om hem t'onderrechten ende te brengen tot eene goede vrundtlicke peys ende accoort metten seer hooghen seer machtigen ende seer Excellenten Prince Hendricus de iiij. by der selver gratien Gods d'alder Christelijcksten Coninck van Vranckrijck ende van Navarre/aenden welcken sijne Heylicheyt hadde ghesonden den deurluchtigen ende eerweerdighen Cardinael van Florencen Alexander de Medicis/sijnen ende des Heyligen Apostolijcksen stoels Legaet/om door hem gedaen te werden ghelijcke remonstrantien eñ vermaningen aenden voornoemden alder Christelijcksten Coninck. Ende naer dat onsen voorschreven Heylighen Vader gheadverteert is gheweest dat den voorschreven Catholijcken Coninck hadde macht ghegeven int stuck vande peys/den hooghen ende seer machtighen Prince Aelbert Cardinael/Eerts hertoghe van Oostenrijck sijnen Neve om t'goede vertrouwen dat hy in hem heeft ende de goede affectien dien hy altijts in hem ghekent heeft tot de genegentheyt vanden vrede/hadde ghesonden aen hem den eerweerdighen Vader J. Bonaventure Calatagirons Generael vander ordre van S. Franciscus/om hem te doen verstaen hier van sijne begeerte ende dat hy soude hebben wetenschappe vande meeninge vanden voornoemden Catholijcken Coninck aengaende de voorschreven peys/hebbende allen t'gunt voorschrevē is ghepresenteert byden voorschreven Generael aenden voorsz. alder Christelijcksten Coninck/ volghende den last dien hy van zijnder Heylicheyt hadde/ De welcke Heeren Coninghen ghedreven zijnde deur een yver des Godvruchticheyts/ medelijdenheyt ende wterste leedtwesen dien sy luyden hebben ende ghevoelen in heur herten/ der langher eñ swaret verdruckingen die ter saecke vande voornoemde oorlogen henlieden Coninckrijcken/Landen eñ onderdanen geleden eñ noch tegenwoordelick lijdende sijn/ Niet willende achterlaten een saecke sijnde inde macht vanden goedē Princen die Godt vreesen ende henluyden onderdanen beminnen. Omme weder te stellen een goede eñ verseeckerde ruste int gantsche Christenrijck/ eñ in sonderheyt inden provintien daer God belieft heeft henluyden ouer te stellen om sorge voor te dragen/ende stellende als henluyden de voorschreven Heyligen Vader/ende mette selue over een comende hadden vermaent heur vrienden eñ vereenichde te willen verstaen met heurlupdē/ende te willen resolveren/tot een goede vrede/ Unie ende eendracht ter eeren Gods/tot Lof ende prijs van zijnen Heylighen naem/verseeckerheyt ende ruste van alle de Christelicke Provintien/ verquickinghe ende ruste van heurluyden volck ende onderdanen. Ende om te gheraken tot tracteeringhe des voorschreven peys ende vrede te besluyten ende arresteeren / hebben gecommitteert ende ghedeputeert gheweest/Te weten/byden voorschreven Cardinael Eerts hertoghe inden naem vandē voornoemden Catholijcken Coninck ende wt cracht vande expresse macht dien hy heeft van sijne Majesteyt/ mijn Heeren Johan Richardot Ridder/hooft president vanden Rade vanden voorschreven Coninck eñ van zynen Rade van state/Mijn Heere Jean Baptiste de Taxis Ridder Commandeur de les santes vander crijchs-ordre van S. Jacob vande voorschreven Raedt van state ende vanden Raedt vander oorloghe/ Eñ mijn Heer Loups Vereycken oock Ridder audiencier eñ eerste Secretaris ende Tresorier vande chartres vande voornoemde Raet van state. Ende van weghen den voorschreven alder Christelijcksten Coninck/ Mijn Heeren Pomponius de Bellievre Ridder/Heere van Grigon Raedt van sijnen rade van state/ ende mijn Heere Nicolaes Brulart/Ridder Heere van Vilenij oock Raedt van den voornoemden Coninck in sijnen Raedt van state ende President int Hof van Parlement/alle versien met suffisante macht die welcke hier naer gheinsereert sal werden int eynde van desen tegenwoordighen/ De welcke wt crachte van heur voorschreven macht in presentie vande voorschreven Heere Cardinael die langhe tijt ende vromelijcken ghearbeyt heeft tot vorderinghe van dese goede peys ende vereeninghe/hebben ghemaeckt/besloten/ ende gheaccordeert de articulen hier naer volghende.

I.

Erstelijcken is overcomen eñ gheaccordeert / dat het Tractaet van den Paÿs sal blyven gheresolveert eñ besloten tusschen de Heeren Coningen Philippus dē tweeden eñ Henric den vierden / conform eñ in approbatie vande articulen begrepen int Tractaet vanden Paÿs/ghemaeckt opt Casteel van Cambresis int Jaer 1559.tusschen den voorsz. Catholijcken Coningh ende seer hoogh Loflijcker Memorien/ Henrick de tweede Coninck van Vranckrijck / alle welcke Tractaet de voorsz. Ghedeputeerden van nieus hebben gheconfirmeert eñ gheapprobeert in alle zyne poincten/in sulcker voegē of hier in geinsereert ware/van woorde te woorde/eñ sonder yet int selve te vernieuwen/ noch in andere voorgaende / die alle blyven sullen in heur gheheel/ anders dan tghunt expresselijck te niet ghedaen sal worden by dit teghenwoordighe Tractaet

II.

Eñ dien volgende dat van nu voortaen/eñ van date deses teghenwoordige Tractaets tusschen de selve Heeren Coningē/heuren kinderen/present eñ toecomēde/ heur Erfgenamen eñ naecomelingen/ heur Coninckrijcken/ landen eñ ondersatē wesen sal een goede/sekere/vaste eñ onverbrekelijcke Paÿs/confederatie / eeuwige verbōt ende vrientschap. Sullen oock mede malcanderen lief hebben als Broeders/besorgende eñ soeckende met alle devoir d'een des anders welvaren/ eere eñ reputatie:eñ sullen ghetrouwelijcken schouwen (voor so veel hen mogelijcken is) d'een des anders schade/ niet onderhoudende noch favoriserende eenige persoonen/ hoedanich die souden mogen wesen/ghenegen zijnde tot d'een oft d'anders schade. Eñ sullen van nu voortaen ophouden alle vyandtschappen/ stellende in vergetentheyt alle saecken voor date deser qualicken ghehandelt/hoedanich die souden mogen wesen / die sullen blyvē vergeten ende te niete ghedaen / sonder dat zy in eenige tyden daer van weder eenige ondersoeckinge ofte ophalinge doē sullen. Achter wege latēde by dit tegenwoordige Tractaet alle practijcken/verbonden/intelligentien ofte verstanden/die in eeniger manierē souden moghen wesen tot nae deel van d'een oft van d'ander / met belofte van niet te doen/noch vervolgen/oft versoecken door yemandt ghedaen te worden/yet dat soude strecken ofte comen tot schade van d'een oft d'andere:noch oocte lyden dat heur vassalen eñ ondersaten tselve directelijck ofte indirectelijck doē sullen. Eñ so eenige vāde selve van wat qualiteyt ofte conditie de selve soude mogen wesen/ daer tegēs quamē te doen na date van desen/om yemanden te gaē dienen/tzy ter zee of te lande/ofte andersins te helpen/ofte assisteren in saken die souden mogē schadelijck zijn aen eē vāde voorsz. Heeren Coninghen/sal de ander ghehouden zijn daer tegen te opposeren ende tselve beletten/ de selve straffende wreedelijcken/ als infracteurs vā desen Tractate/ ende verstoorders vande ghemeene ruste.

III.

Eñ door de middel van dese Paÿs eñ vaste vrientschap sullen de ondersaten van beyden zyden/ hoedanich die mogen wesen/ midts onderhoudende die Wetten eñ Costumen vande Landen/mogen gaen/comen/blyven/woonen/ converseren eñ wederkeeren in d'een eñ des anders landen/ Coop-handel dryvende / eñ als haer best goedt duncken sal/so te water als te lande/ende op de versche wateren/metten anderē handelen eñ frequenteren. Eñ sullē de selve ondersaten gedefendeert eñ voorgestaen worden/ midts redelijcken betalende de gerechticheden die in alle plaetsen gewoonelijck/ eñ andere die by heure Majesteyten eñ heure nacomelingen sullen wesen inghestelt.

IIII.

Eñ alle Brieven van verpandinge die souden mogen gegevē zijn/uyt wat sake dat het zy/sullen wesen gesuspendeert/ eñ en sullen van nu voortaen ghene gegeven worden by een vande voorsz. Princen in prejudicie ofte nadeel van des anders ondersatē

anders van tegen de principale delinquanten / heure goederen eñ van heure mede cõplicen/ eñ dat noch alleenelijcken ingevalle van openbare ontkenninge van Justitie/ vande welcke eñ vande Brieven vã sommatie eñ requisitie vã diẽ/die gene die de selve Brieven vã verpandinge sullen vervolgen/sullen moeten doen blijcken in forme ende maniere/ als in rechten versocht wordt.

V.

De Steden/Ondersaten/ Burgers eñ Inwoonders des Graefschaps vã Vlaenderen/ Artoys eñ andere Provintien vande Neder landen/ midtsgaders vanden Coninckrijcke van Spaengien/sullen mede genieten de Previlegien eñ vryheden/die hẽlieden geaccordeert eñ vergunt zijn by den Coninghen van Vranckrijck / Voorsaten vanden voorsz. Heere Allerchristelijckstẽ Coninck. Eñ van gelijcken de Steden/Burgers/inwoonders eñ ondersaten vã't Coninckrijck van Vranckrijck sullen van ghelijcken genieten de Previlegien eñ vryheyden die zyluydẽ hebben int voorsz. Nederlãt eñ Coninckrijcke van Spaengien/ in alsulcker voegen als een yegelijck van henluydẽ hier te voren hebbẽ gebruijckt eñ genoten/gelijck als zy luydẽ genoten eñ gebruycten uytẽ crachte vant voorsz. Tractaet vandẽ Jare 1559. eñ ander voorgaẽde Tractatẽ

VI.

Oock is overcomẽ eñ geaccordeert so den voorsz. Heere Catholijcken Coninc geeft ofte overdraecht by Testament ofte gifte / Resignatie oft andersins by wat titel het ware/ aende hooghgeborene Vrouwe Isabelle des Heerẽ Coninckx van Spaengiẽs outste Dochter ofte andere/alle zyne Provintien van de Nederlanden met de Graefschappen van Bourgoignien eñ van Charloys / dat alle de voorsz. Provintien ende Graefschappen verstaen te zijn begrepen in dit tegenwoordige Tractaet/ ghelijck de selve waren int selve jaer van 1559. Midtsgaders de voorsz. Vrouwe Isabelle outste Dochter van den Heere Coninck van Spaengien of de gene in faveur vande welckẽ den Heere Catholijcken Coninck sal hebben gedisponeert / sonder dat tot desen zynde van noode is te maken andere nieuwe Tractaet.

VII.

Eñ sullen wederõ mogen comen d'ondersaten eñ dienaers vã d'een eñ d'andere zyde/so wel geestelijcke als waerlijcke/niet tegenstaende dat zy gedient hebbẽ de wederpartye/ in hunluyder Benefitien eñ Officiẽ daer mede zy voorsien warẽ voor dẽ wtgangh van Decẽbr. int jaer 1588 ten ware de Pastorpen diemẽ bevonde canonelijcken voorsien/midtsgaders dat alle eñ elcx besonder heure onroerende goederen / eeuwige Renten/Lijfrenten eñ Losrenten die zy ter saecke vander oorloge begonnen int eynde van't voorsz. jaer 88. niet en hebben geheven/wederom sullen gebruijcken ende genieten/na de publicatie van desen vrede/ eñ van gelijckẽ de selfde die sedert verschenen eñ aengecomen zijn op successie/ofte andersins sonder eenige contradictie oft tegẽ seggen/sonder nochtans te mogẽ eysschen vande gene die de voorsz. onroerende goederen geaenvaert hebben/de profyten oft genut daer van ghecomen/ totten dach der publicatie van't voorsz. Tractaet/noch de schulden die vervallen zijn voor dẽ voorsz. dach/eñ sal gehouden werden voor goet eñ van waerden de repartitie die daer af gedaen is oft gedaen sal worden by den Prince / zijn Luytenant oft Gecommitteerden onder zyne Jurisdictie/vande welckẽ tvoorsz. Arrest gemaect zijn sal. Eñ en sullẽ toe genigen tyden de Crediteurs vande selve schulden/ oft yemant henluyden Actie hebbende/ontfangen werden om de voorsz. schulden te vervolgen in eeniger manierẽ / eñ voor wat actie dat het zy tegẽ de gene vande welcke de voorsz. giftẽ gegevẽ zijn/ noch tegens den genen die uyt crachte van alsulcke gifte eñ confiscatie die hebben betaelt om wat saken de voorsz. schulden zijn mogẽ. Niet tegenstaẽde eenige letteren vã verbande/die de voorsz. Crediteurs mogẽ hebben/ de welcke deur dẽ effecte vande voorsz Confiscatien zijn/eñ blyven sullen by dit tractaet gecasseert/ ghecanuleert / ende sonder eenighe cracht.

Ende

VIII.

Ende de wedercoēmste vande voorsz. ondersaten eñ dienaers van d'een eñ d'an-
der zyde gedaen zijnde/mogen aenvaerdē hare goedē/roerende eñ onroerende/eñ Ren-
ten/als boven. Niet tegenstaende alle giften/toelatingē/verclaringe van confiscatien
gedaen/eñ sententien gegevē deur continuatie eñ in absentie vande partije ongehoort
ter sake vande voorsz. Oorloge/alle welcke sententiē eñ gewijsde / so wel in civijl als
crimineel/blyven sullen crachteloos eñ van geender waerden / gelijck oft die niet ge-
schiet en waren/ stellende de voorsz. ondersaten desen aengaende wederomme in haer
geheel/cesserende alle beletselen/ eñ tegenseggħen vande gerechticheden / die zy luyden
hadden ten tyden vande openinge vande Oorloge/sonder dat yemant sal mogen ach-
terhaelt werden van eenige laste eñ publijcque onderwindinge/ die hy ghehadt heeft/
t'zy vande voorsz. Victalie of provande/handelinge van penningē/oft andersins/ge-
duerende den tijt eñ ter sake vande voorsz. Oorloge/ daer vā zy luydē hare rekeninge
gedaen eñ gepasseert hebbē voor de geenen die als doen daer van last eñ bevel hadden
te disponeren. Mits dat de voorsz. ondersaten eñ dienaers niet bevonden werdē van
andere crimen eñ dilicten dan de wederpartije gedient te hebbē. Eñ en mogen niet te
min wederom in comē inde voorsz. landē/plaetsen/oft heerlijckhedē der voorsz. Co-
ningen/sonder eerst eñ al voren geobtineert eñ vercregē te hebben opene brieven gese-
gelt met t'groote segel van henluydē Majesteyten/de welcke zy luyden gehouden sul-
len zijn te doen blijcken voor den Hove eñ Officiers van henluyder Majesteyten.

IX.

De genen die voorsiē hebbē geweest van eenige Beneficien staende ter gifte eñ Dis-
positie vande voorsz. Heeren Coningē oft andere wereltlijcke persoonen sullē blyven
in hare possessie eñ gebruyc vande voorsz. beneficiē als wel eñ behoorlijck voorsien.

X.

In faveur eñ aensieninge vande voorsz. peys/eñ om by de voorsz. Heeren Conin-
gē d'een den anderē contentement te gevē. Is overcomen eñ geaccordeert dat zyluy-
den wederom geven eñ restitueren sullen d'een den anderē metter daet eñ op goet ge-
loove t'gunt bevondē sal werden genomen/geanvaert eñ beseten te zijn by henluyden
oft andere van henluydē last hebbende/oft in heurlieden namē/inde landē van d'een
oft d'andere/Te wetē/den voorsz. Heere aller Christelijcksten Coninc aenden voorsz.
Heere Catholijcken Coninc de machte eñ possessie vande Graefschappe vā Charloys
met zynen aencleven eñ toebehooren/ om volcomelijcken te gebruijcken by hē eñ zyne
successeurs/rustelijck eñ vredelijck/eñ wederomme te houden onder de souverainiteyt
vanden Coningen van Vranckrijck/Ende indien hy bevint andere plaetsen die geoc-
cupeert werden sedert de voorsz. peys vanden jare 59. bydē voorsz. Heere aller Chri-
stelijcksten Coninck ofte den zynen/sullen van ghelijcken wederomme gherestitueert
werden binnen den tijt van twee maenden/ te rekenen vanden dagh ende datum van
desen teghenwoordighen.

XI.

Ende van ghelijcken sal den Heere Chatolijcken Coninck wederomme restitueren
aenden voorsz. Heere aller Christelijcken Coninc/de plaetsen die bevonden sullē wer-
dē by hem oft andere last van hē hebbende/oft in zynen naem genomē/ geanvaert oft
beseten/tzedert den voorsz. tractaet van Cambresis/Te weten/Calis/Ardres/Mon-
thullin/Dourlens/la Chapelle/le Chastelet in Picardie/Blavet in Brittangien ende
alle andere plaetsen die den voorsz. Heere Catholijcken Coninck heeft gheanvaert int
Coninckrijck van Vranckrijck/zedert t'voorsz. Tractaet die by hem ofte den zynen
zijn onthouden.

XII.

Ende in aensieninge van Calis/Ardres/Monthuillin/Dourlens/la Chappelle eñ
Chastelet sullen de plaetsen wederom gegeven eñ gerestitueert werden byden voorsz.

Heere Catholijcken Coninck ofte zynen Dienaers volcomelick ter goeder trouwen eñ sonder eenige uptstel ofte swarichept onder wat pretext oft sake dat het soude mogen zijn/aen hē oft den gedeputeerden vanden voorsz. Heere aller Christelycksten Coninck binnē twee maenden precijs te rekenen vandē dach eñ datum van desen tegenwoordigen in alsulckē staet alsmen die tegenwoordelyckē bevint sonder yet af te breken of te beschadigen in eeniger manieren eñ sonder te mogen eyschen oft pretenderen eenige reimbourssement oft vergeldinge van eenige fortificatien die ter voorsz. plaetsen zijn gemaeckt/nochte oock van gelijckē te mogen eyschē eenige betalinge die dē Soldaten oft Crijchs volck daer op zijnde soude moghen ten achteren zijn / Ende sal zijn vande voorsz. restitutie der steden eerstelijck van Calis/ Ardres/ ende de andere daer naer/in voughen dat de voorsz. restitutie vande voorsz. plaetsen volcomelijck geschieden sal binnen den tijdt van twee maenden.

III.

Aengaende de restitutie van Blavet sal oock volcomelijcken ter goeder trouwen ende sonder eenige uptstel ofte swarichept onder wat pretext oft oorsake het zy / gheschieden aenden genen die daer toe gecommitteert sullē zijn byden voorsz. Heere aller Christelijcksten Coninck/eñ dit binnen drie maenden nae den dach eñ datum van desen tegenwoordigen/Eñ mach den voorsz. Heere Catholijcken Coninc doen afbreecken de fortificatien/ by hem ofte den zynen doen makē aen't voorsz. Blauet ende andere plaetsen die by hem gherestitueert sullen werden in Brittangien/ indien daer eenighe zijn.

IIII.

Ende ghedaen hebbende de restitutie vande voorsz. plaetsen/ mach den Heere Catholijcken Coninck wech doen voeren alle t'Geschut/Busclooten/Vivres eñ alle andere munitie van Oorloghe die ter voorsz. plaetsen bevonden sullen worden ten tyde vander restitutie. Moghen oock de Soldaten ende Crijchs volck ende andere upt de voorsz. plaetsen vertreckende/doen wech voeren alle hen meublen/henluyden toebehoorende / sonder dat henluyden gheoorloft is yet te eyssçhen vande inwoonders der selver plaetsen ende van't platte landt / noch te beschadighen heur huysen / oft yet te benemen den voorsz. inwoonders toecomende.

V.

Eñ ten eynde dat het Crijchs-volck op't voorsz. Blavet zijnde/bequamelijckst mogen vertrecken na Spaengiē/so sal dē voorsz. Heere aller Christelijckstē Coninc haer doen accommoderē van Schepen eñ Schippers/ in welcke Schepē zy sullen mogen laden t'Geschut/Vivres ende andere ammunitie van Oorloge/met henluyden bagagie/ t'welck zy op't voorsz. Blavet eñ andere plaetsen die gherestitueert sullen zijn in Brittaingiē/zijn hebbende. Mits doēde versekerthept vande restitutie vande voorsz. schepen eñ renvoy vande voorsz. Schippers binnen den tijt daer toe geordoneert.

VI.

Belovende daer en boven dē voorsz. Gedeputeerden tot versekerthept van de restitutie vande voorsz. plaetsen/ so haest dit teghenwoordighe Tractaet by heurlieder Heere aller Christelijcksten Coninck sal zijn geabroppeert te leveren vier Hostagiers de gene die henlieden believen sal te verkiesen/ondersaten vandē voorsz. Catholijcken Coninck / de welcke wel eerlijck getracteert sullen wordē/sulcx behoort na harē staet ende qualitept. Alle welcke restitutie volcomelijck ende behoorlijck gedaen zijnde/ de voorsz. Hostagiers vry wederom gelevert sullen werden/ ter goeder trouwen eñ sonder eenich uptstel ofte dilay. Wel verstaende dat na de volcomen restitutie der ses plaetsen in Piccardien twee vande voorsz. Hostagiers sullen werden ontslagen/ ende blyvende de ander twee totter tijt toe t'voorsz. Blauet sal zijn gerestitueert.

Ende

XVII.

Eñ also de saken inden tractate vanden Jare 1559. begrepen / niet geexecuteert en zijn / volgende d'articulen van't selfde / so sal d'executie gedaen eñ voleyndt wordē vā tghene datter aen ontbreeckt / so wel om den inhoudē van't gene totten Lene behoort vanden Grade van S. Paul / de Lemiten vande Landen der twee Princen / de Landen die ghehouden zijn in surceantie / vrydom van tollen eñ vreemde schattingen ghepretendeert by die vande Graefschappe van Bourgongue Bisschop Terovenne / de Abdye van S. Jan aenden berghe van't Hertochdom van Bouillon / Restitutie van eenighe gepretendeerde plaetsen van d'een ende d'anders weghen / ende andere die behooren gherestitueert te zijn uyt crachte van't voorsz. tractaet ende alle andere questien eñ geschillen / die alsnoch niet en zijn beslicht eñ geeyndicht / sulcx alsdoen was overcomen te uyten eñ te eyndigen. Zijn tot dien eynde genomineert eñ ghedeputeert Arbiters van d'een eñ d'ander zyde / volghende de resolutie van't voorsz. Tractaet / de welcke vergaderen sullen binnen ses maenden ter beteyckender plaetsen / om t'gunt voorsz. is te doen / indien partyen daer in accorderen / eñ indien niet / sullen een ander plaetse moghen verkiesen.

VIII.

Eñ also inde schepdinge vande Landen gheordineert aen't Bisdom van Atrecht / van Amiens / S. Omer eñ Bologne bevonden werdē Dorpen van Vranckrijck toe geschickt aen den Bisschop van Atrecht / S. Omer / eñ andere Dorpen van dē lande vā Artoys eñ Vlaenderē aen de Bisschoppen van Amiens eñ Boloingne / daer uyt dicwils groote confusie eñ desordre gecomen is. Eñ naer voorgaende consente eñ toelatinge vā onsen H. vader den Paus van Romen / zijn tot dien eynde gecommitteert Cōmissarissen vā d'een eñ d'andere zyde / de welcke vergaderen sullen binnen een jaer ter plaetse daer henluyden geordonneert sal werden / om te resolverē vande veranderinge die gedaē mach zijn vāde voorsz. Dorpē / tot cōmoditeyt vā d'eene eñ d'andere.

IX.

Alle ghevangenen inder Oorloghe / als noch ghevangen zijnde / van d'eene eñ d'ander zyde / sullen vry eñ quijt gelaten worden / midts betalende de costen / eñ tgunt zy aē yemandt anders rechtelijck schuldich zijn / sonder gehouden te wesen eenich ranchoen te betalen / ten ware zyluyden daer van waren gheaccordeert voor date deser. Eñ indien yemandt clachtich ware van overdaet / daer van sal werden gheordonneert by den Prince in den lande daer de selve ghevangenen zijn.

XX.

Eñ alle andere gevangenen / ondersaten vande voorsz. Heeren Coninghen / die om der benautheyt vander Oorloghe ghevanghen sitten op de Galeye van heure Majesteyten / sullen terstont ontslaghen eñ vry gelaten wordē / sonder eenich vertreck / onder wat pretext oft oorsake tselve souden moghen zijn / sonder de selve eenich rantsoen oft verteerde costen te moghen eysschen.

XXI.

Eñ zijn gereserveert aendē Catholijcken Coninc van Spanguien eñ aende voorsz Hooghgeborene zyne outste dochter ende heure successeurs ofte actie van hen hebbēde allen 'trecht / actie eñ pretensie dien zy verstaen heurluyden toe te behoorē van't voorschreven Coninckrijcke / Landen / heerlijckheden / ofte andersints / om wat saeckē het zijn mochten. Vande welcke hy nochte zyne Predecesseurs expresselijck niet en hebben ghere voncieert / om daer af eenich vervolch te doen by weghen van Vrientschap ofte justitie / eñ niet met wapenen.

XXII.

Eñ op tgunt gheremonstreert is by de voorsz. gedeputeerden vanden voorsz Heere Catholijcken Coninck omme te geraeckē tot eenen goedē Pays / dat zyne Majesteyt begeerende eñ versoeckende is / dat den seer excellenten Prince / mijn Heer den Hertoch van Savoyen begrepen soude zijn int voorsz. tractaet. Begherende den voorsz. Heere

Catholijcken

Catholijcken Coninc het welvaren eñ conservatie vandē voorsz. Heere Hertogh als zijn eygen/om de na-maechschap van bloede eñ alliantie die zy metten anderen houden. T'welck ooc verclaert Messire Gaspar de Geneve/Marquis van Lullin/Raet van state/Camerling eñ Colonnel vande guarde vande voorsz. Heere Hertogh / des voorsz. Heere Hertogs Luytenant eñ Gouverneur van't Hertoghdom van Aouste eñ vande stadt d'Jurce/zynē gecommitteerden eñ gedeputeerdē/gelijck blijckt by zyne macht eñ procuratien hier onder geinsereert/dat den selfdē Heere Hertogh zynes Meester ter eeren/van te zijn gesproten vanden Broeder vanden Over-groot-vader vanden Heere aller Christelijckstsen Coning/ eñ vande eygen nichte vande Coninginne zyne moeder/ zyne meninge is contentement te geven den voorsz. Heere Coninck/ ende als van zijn onderdanige maechschap die te erkennē van alle eere/ dienste eñ gebruijck van vrientschap/ hem mogelick zynde/ om hem in toecomende tydē meerder contentement van danckbaerheyt te doen/dan hy voorgaende heeft ghemogen/overmits de gelegentheyt des tijts. Belovende den voorsz. Heere Coning/erkennende by desen zyne goede affectie/dat hy wederom gebruijcken sal gelijcke goetheyt eñ verclaringe van vrientschap/als de vier laetste Coninghen ghebruijckt hebben teghens seer Hooghloflijcker memorie mijn Heere den Hertogh zynen Vader.

XXIII.

Js besloten ende ghearresteert dat den voorsz. Heere Hertogh sal ontfangen eñ begrepen zijn in dit Tractaet van Pays. Eñ om te betoonē de begeerte/die den voorsz. Heere Hertoge heeft/om den aller Christelijckstē Coninck contentement te geven/ sal hem wederom restitueren eñ leveren de Stadt eñ t'Casteel van Berre/binnen den tijt van twee maenden/ te rekenen vandē dach ende date van desen tegenwoordigen / ter goeder trouwē/sonder eenich uptstel oft difficulteijt/onder wat pretext het soude mogen wesen/ eñ sal de selve plaetse weder gestelt eñ gerestitueert worden byden voorsz. Heere Hertogh aen zyne Majesteyt/ oft den genen van zynen twegen hier toe geordineert/binnen den voorsz. tijt precijs/en alsulckē state alst tegenwoordelijck sal bevonden werden/sonder yet af te breken oft te beschadigē in eeniger maniere/ eñ sonder te pretenderē of te eysschen eenige betalinge of restitutie vādē fortificatiē aende voorsz. Stadt oft Casteel gemaeckt. Nochte oock t'gunt hy schuldich mach zijn aende Soldatē eñ Oorlogsvolc daer op zijnde. Daer op latende alle t'geschut daer op wesende/ eñ t'gunt daer op was tē tyde van't innemē van't selfde/ mettē Cogels diemē bevinden sal daer toe te zijn/eñ die nae de inneminghe daer by gedaen moghen zijn.

XXIIII.

Mede is geaccordeert eñ overcomen dat de voorsz. Hertoge geheelijck eñ al uyt zynen dienste verlaten eñ abandonnerē sal ter goeder trouwen den Capiteijn la Fortune/wesende inde Stadt van Suerre/int lant van Bourgoengnien/ sonder hem noch andere die t'onrechte de voorsz. stadt tegen de wille vanden aller Christelickstsen Coninc hebben beseten/te doen eenige hulpe/faveur ofte bystant in gheender manieren.

XXV.

Ende van alle andere diferenten die tusschē den voorsz. Heere aller Christelickstsen Coninck eñ den voorsz. Heere Hertoge van Savoyen zijn mogen hebben de voorsz. gedeputeerden uyt den name als bovē geconsenteert eñ geaccordeert tot voortganck vande vrede/dat de selve gestelt sullen werden aē onsen H. vader den Paus Clement den 8. om die selve te ondersoecken eñ daer van by zijn heylicheyt te disponerē binnen een jaer na date deser/volgende t'antwoort vande voorsz. Heere Coninc by geschrifte gegeven/den vierden dach van Junius hier nae geinsereert Ende alle t'gunt by zyne Heylicheyt sal werden geordineert geheelick eñ al ter goeder trouwen/te volcomē eñ onderhoudē sonder eenige uptstel oft difficulteyt/onder wat pretext het soude mogen zijn. Blyvende alle saken in alsulckē state als die tegenwoordich zijn/sonder yet daer

in te ver-

in te vernieuwen oft veranderen/ter tijt eñ wylen toe by onsen Heyligen Vader daer
inne sal zijn gedisponeert. Sonder dat oock geoorlost is eenighe Schattinghen/ con-
tributie oft anders te stellen buyten de landen die gehouden worden voor d'eene ende
d'andere partije.

XXVI.

Ende volghende desen is overcomen ende gheaccordeert dat van nu voortaen sal
zijn een vasten pays/gestadige vrientschap eñ goede nabuyrschap tusschẽ den boven-
genoemden Heeren Coningen eñ Hertoge/heuren kinderen/present ende toecomende/
haren Erfgenamen eñ oiren/haren Rijcken/Landen ende Ondersaten/sonder dat zy
eenige aenslaghen d'een teghen d'ander sullen moghen maken op hare landen oft on-
dersaten/om wat sake/oft onder wat pretext dat het zy.

XXVII.

De Ondersaten ende dienaers van d'eene ende d'ander zyde / soo gheestelijck als
waerlijck/niet teghenstaende dat zy de contrarie partije ghedient hebben/sullen vol-
comelick int ghebruijck van alle hare goederen wederkeeren/ alles gelijck hier voren
vande Ondersaten ende dienaers van beyde Coninghen is ghesept / sonder dat het
selfde verstaen sal moghen worden vande Gouvernementen.

XXVIII.

So vele aengaet de gevanghen Chrijschlieden sal ghebruijckt worden/ gelijck tus-
schen beyde de Coninghen overcomen is/also boven verhaelt is.

XXIX.

Ende zijn in alle haer poincten eñ articulen bevesticht de Accoorden voor desen ge-
maeckt met wylen den aller Christelijcksten Coninck Henrick de tweede / in't jaer
M.D.Lviij. tot Cambresi/ Carel de negende ende Henrick de derde/ ende den voor-
noemden wylen Heere Hertoge van Savoyen/uytgesondert t'ghene by desen accoor-
de oft ander is te niet ghedaen: Ende volgens desen sal den voorseyden Hertoge van
Savoyen met zyne landen/steden eñ ondersatẽ blyven een goet neutrael Prince/ende
gemeen vrient van beyde de voorsz. Coninghen/eñ vanden dach af nae de publicatie
van desen tegenwoordigen Accoorde sal de coopmanschap tusschen heure landẽ ende
ondersaten vry eñ in aller versekerthept wordẽ gedaen/volgende tselve Accoort/ende
gelijck voor desen is gebruijckt geweest. Ende sullẽ de poincten daer in begrepen on-
derhouden worden/selfs in regard van de Officiers/die de voorsz. Heeren Coningen
gedient hebben/so het by ander Accoort niet en is te niet ghedaen gheweest.

XXX.

Behout altoos den aller Christelijckften Coninck van Vranckrijck aen hem ende
zyne Successeurs alle haer recht eñ actie/ die zy verstaen hun toe te comen/ ter cause
vande selve Rijcken/Landen eñ heerlijckheden / ofte anders om wat sake dat het zy/
vande welcke door hem oft zynen voorsaten niet expresselijck en is gherenunceert / te
doen vervolgen door vrintlicke middelen of Justitie / ende niet door de wapenen.

XXXI.

In desen Pays ende vriendtschap sullen zijn begrepen by ghemeen accoort ende
consent vande selve Heeren Catholijcke ende aller Christelijckste Coninghen / soo zy
daer in willen begrepen zijn. Inden eersten vande zyde des Catholijcken Conings/
onsen Heyligheu Vader den Paus/ den Heylighen Apostelischen Stoel / den Room-
schen Keyser myne Heeren de Ertz hertoghen zyne Broeders ende Cousijns / heure
Rijcken ende Landen. De Keur-Vorsten/ Princen/ Steden ende Staten des Heyli-
gen Rijcks onder haer gehoorsaemheyt staende/den Hertogh van Beyeren/den Her-
togh van Cleve/ het Bisdom ende Landt van Luijck/ de Zee-steden ende de Graef-
schappen van Oost-Vrieslandt : Ende sullen de selve Princen afstaen van

 alle prac-

alle practiken/belovende nae desen gheene / in Christen-rijck ofte daer buyten / oft waert coude moghen wesen voor te nemen/'twelck soude strecken tot nae deel vande Keyserlijcke Majesteyt/Leden ende Staten des H. Rijcks/maer dat zy sullen besorghen so veel in hen is de welvaert eñ ruste des selfs. Aenghesien de selve Keyserlijcke Majesteyt ende zyne Staten haer ter weder zydē verdragē in vriendelyckheyt met de voorsz. Heeren Catholijcke ende aller-Christelijckste Conieghen / ende niet en sullen doen tot nae-deel vande selve. Ende van ghelijcken sullen daer inne zijn begrepen Myne Heeren de Gheconfedereerde der groote Steden van Hooghduytslandt/ende de Ligue Grises ende hare Gheallieerde / de Coninghen van Polen ende Sweden/ de Coninck van Schotlandt/de Coninck van Denemarcken/den Hertogh eñ Seigneurie van Venegien/den Hertogh van Lorreynen / den grooten Hertoghe van Toscane/de Republijcque van Genes ende van Lucques/den Hertogh van Parma ende van Plaeysance/den Cardinael Farnese zijn broeder den Hertoch van Mantoue/dē Hertoch van Durbin/de Oversten vanden Huyse van Colonna eñ Vrsine/ den Hertoch van Salmonette/den Heere van Monaco/den Marquijs van Final/dē Marquijs van Massa/ den Heer van Plombin/den Grave van Sala/den Grave vā Calorino/ om te ghebruijcken eñ ghenieten desen teghenwoordigen paeys met expresse verclaringhe dat den voorsz. Heere Aller-christelyckstén Coninc niet en mach directelijck of indirectelijck arbeyden deur hem of deur andere tot heurlieder prejuditie/ sulcks indien den aller-Christelijckstén Coninck yet pretendeert teghens henluyden/ sal tselve moghen vervolghen voor de competente Rechters / ende niet met fortse in hoedanighe maniere dat het zy.

XXXII.

Eñ van weghen den voorseyden Aller-Christelijckstén Coninck sullen begrepen wesen in dit teghenwoordighe Tractaet/indied zy daer onder begrepen sullen willen zijn/Onsen Helligen Vader den Paus/den Heylighen Apostolischen Stoel/dē Keyser/de ghecoren Princen/Steden/Ghemeenten eñ Staten van den Heere Keyser /eñ specialijck mijn Heeren den Paltz Grave / den Marquis van Brandenburch / den Hertoch van Wirtenberch/den Landt-grave van Hessen/den Marquijs van Hamsdach/de Graven van Oost-Vrieslandt/de Zee-steden naer de oude verbontenisse/dē Coninck ende Coninckrijcke van Schotlandt/naer de oude Tractaten/alliancien eñ confederatien die ghemaeckt zijn tusschen den Coninckrijcken van Franckrijck eñ van Schotlandt/de Coninghen van Polen/Denemarcken ende Sweden / den Hertoch eñ Seigneurie van Venegien/ de Derthien Hooft-steden van't Verbondt vāde Switsers/de Drie Ligues Grises/dē Bisschop ende Heere van't landt van Valaye/ den Abt ende Stadt van S, Gal/Cloutemberghe/Milhausen/ dē Grave van Neufchastel eñ andere Vereenichden eñ Gheconfedereerden vande voorsz. Ligue / Mijn Heere den Hertoch van Lorreynen/Mijn Heere den grooten Hertoghe van Toscane/ Mijn Heere den Hertoghe van Mantoue/de Republijcke van Lucques/dē Bisschop ende Capittels van Mets/Tihoul eñ Verdin/den Abt van Gozze/ den S S. vā Zedan/den Grave van l'Admirande. Welverstaende nochtans dat het consent twelcke den Catholijcken Coninc gevende es int begrypen vande Graven van Oost-Vrieslandt zy sonder naedeel van't recht dat zyne Catholijcke Majesteyt heeft aen henluyder landen. Ghelijck oock mede ghereserveert blijft de defencie / rechten eñ executien vande voorsz. Graven/dit alles met verclaringhe dat den voorsz. Catholijcken Coninck niet en vermach directelijck of indirectelijck arbeyden deur hem ofte deur andere/tot henlieder prejuditie / maer indien den voornoemden Heere Catholijcken Coninck yet pretendeert teghen henlieden/sal tselve alleenlijcken vervolghen voor dē Competenten Rechter/ende niet met force in eenigher manieren hoe't zy.

Oock

XXXIII.

Oock mede sullen begrepen zijn in dit teghenwoordige Tractaet die met gemeene
consente vanden voorsz. Heeren Coningen moghen werden ghecoren/behoudelijcken
dat ses Maenden naer de publicatie van desen Tractate zy geven sullen haer Brie-
ven van verclaringhen ende Obligatien als in sulcks bysonderlijck vereyscht.

XXXIIII.

Ende tot meerder verseeckerheyt vanden Pays ende van allen de poincten ende
articulen daer inne begrepen / sal desen Tractate werden bevestighet / ghepubliceert
ende gheregistreert int Hof vanden Parlemente van Parijs / ende in allen anderen
Parlementen vanden Coninckrijcken van Vranckrijck / ende Reken-camere van
Parijs voorsz. ghelijck als oock bevesticht/ghepubliceert ende gheregistreert sal wer-
den inden grooten Raedt ende andere Raden/ende Camere vande Rekeninghe vande
voorseyde Heere Catholijcken Coninck in zijne Nederlanden / al naer forme ende in-
houden vanden Tractate vanden Jare 1559. De welcke men sal doen expedieren
aen d'een ende d'ander zijde binnen drie Maenden naer de publicatie van dit teghen-
woordighe Tractaet.

XXXV.

In alle welcke poincten ende arteculen boven genomineert/ begrepen es allen den
inhoudenden vanden Tractate gheaccordeert/ghepasseert ende ghestipuleert tusschẽ
de voorsz Ghedeputeerden wten Naem als boven/de welcke wt crachte van heurlie-
der macht/belooft hebben ende beloven midts desen / onder verbintenisse van allen
ende yeghelicken van henlieder voornoemde Meesters goederen teghenwoordich eñ
toecomende/dat sylupden t'voorseyde Tractaet onverbrekelicken sullen volcomen eñ
t'selve haer doen approberen/ ende daer van gheven ende leveren d'een den anderen
autentijcke Brieven/ghetepckent ende beseghelt/daer inne dit teghenwoordige Trac-
taet gheinsereert sal zijn van woorde tot woorde/ende dit binnen een Maent naer den
dach ende datum van desen teghenwoordighen/ten regarde vande voorsz. Heeren al-
derchristelickisten Coninck/Cardinael Aertshertoge ende Hertoch van Savoyen/ de
welcke Heere Eertshertoge belooft heeft te furneren binnen den tijt van drie Maen-
den ghelijcke Brieven van ratificatie/ vanden voorsz. Heere Catholijcken Coninck.
Ende hebben daer en boven belooft ende belooven de voorsz. Ghedeputeerden wten
Name voornoemde/dat de selve Brieven van ratificatie vande voornoemde Heeren
Alder-Christelijckisten Coninck/Cardinael Aertshertoge eñ Hertoch van Savoyen
zijnde ghefurneert/ de selfde Heeren Alder-Christelijckisten Coninck solemnelicken
sweeren sal opt Cruys/H. Evangelie/Canon vande Misse / ende op heurlieder eere/
in presentie vande gene dien't heurlieden believen sal daer toe te committeren / te ob-
serveren ende volcomen/ende achtervolghen ter goeder trouwen den inhouden van-
de voorsz. articulen/Ende ghelijcken eedt sal werden ghedaen byden Heere Catholijc-
ken Coninck binnen drie Maenden daer naer ofte wanneer hy daer toe versocht zijn
sal. In kennisse der voorsz saecken hebben de voorsz Ghedeputeerden dit tegenwoor-
dighe Tractaet geteyckent met heure Namen/ inde plaetse van Vrevin den tweeden
dach Mey/Anno 1598.

De Articulen vanden Peys besloten op't Casteel van Cambresye Anno 1559. tusschen den seer hooghen ende machtighen Coninghen Philippus door de gracie Gods Catholijck Coninck van Spangien/etc. Ende wijlen Henrick de tweede van dier naemen Alderchristelijckste Coninck van Vranckrijck.

De confimatie vanden Accoorde gedaen ende besloten tot Rijssel ende Cercamp.

Eerstelick zullen de voorsz. H. Coninghen van waerde/vast ende onverbrekelicken onderhouden de voorsz. tractaten/ende malcanderen in alghemeynen Raedt assisteren.

1 Ende belangende de restitutie/de eerste Coninck die steden/Sloten/oft Vrijheden ontfangen sal die sal den anderē stellen vier Gijselaers/tot dat de restitutie gedaē sal zijn vā den anderē contersteden.

2 Philips Coninck van Spangien sal ten houwelic hebben de outste dochter vanden Coninc van Vranckrijck/ende sal daer met hebben ten houwelic vier hondert duysent croonen.

3 Emanuel Hertoghe van Savoyen sal trouwen Vrou Margriete de suster vanden Coninck van Vranckrijck/ende sal met haer hebben drie hondert duysent croonen/de Coninck sal zijn broeder weder gheven het Hertoochdom van Berry zijn leven lanck.

4 Alle de plaetsen/Steden/ Vryheden die de Coninc houdende is/ sullen gerestitueert worden aen den selven Hertoghe/behalven dat de Coninc van Vranckrijck sal houden 5. jaren lanc vijf steden int lant van Piemont/te weten Tuerijn/Angueri/Chinas/Quiers/ ende de nieuwe stadt Vaste mett sterckheden eñ jurisdictien vanden selven/binnen welcken tijt die Coninck sal afgaen alle zijn rechten vanden selven steden.

5 Desgelijcx sal de Coninc van Spangien behouden twee plaetsen eñ steden in Piemont/te weten Verselle eñ Aste/die welcke hy restitueeren sal met allen jurisdictien eñ rechten als de Coninck van Vranckrijck tzijne over leveren sal.

6 De Coninc van Spaengien sal den Coninc van Vranckrijck weder geven S. Quintijn/Han/Chatelet in alsulcker voegen eñ manierē als sy zijn wtgenomen tgeschut ende victalie/daer teghen sal den Coninck van Franckrijck weder gheven Diedenhoven of Tyeonville/ Mommedy/ Mays eñ Marienborch met de selve congitien als voren.

7 Hy sal ooc weder geven den Bisschop van Luyck Billon met alle tgene dat hy mach vanden voorsz. Heer onder hem hebben oft houwen.

8 Aengaende de Stadt van Yvois/die sal den Coninc van Franckrijck de mueren eñ sterckte doen afworpen eñ te niet doen/in recompense vā Terwaen/eñ men en sal daer geen sterctē meer timmerē.

9 Terwaen is den Coninc van Francrijck weder ghegeven in alder manieren eñ vryheden alst te voren was gheweest/behalven datmen geen stercte daer maken en sal op die eerde.

10 Het Marcgraefschap van Montferat sal keeren totten hertoge van Mantua / eñ de plaetsen sullen tot hem weder gekeert worden van beyde der Coningen wegen/behalven dat sy tgeschut ende victalie wtvoeren sullen/en ist dat henlieder goet dunckt / soo sullen sy die stercktten af worpen die sy hebben doen maken.

11 De Charloysen geven hen lieden weder onder den Coninc van Spaengien.

12 De Bailliuage van Hesdijn met alle rechten ende vryheden/die comen weder onder den Coninck van Spangien/ sonder den Coninck van Franckrijck eenige iurisdictie daer aen te hebben : met alle fortressen ende sterckten der selver.

13 De Grave van s. Pol sal behouden by mijn vrouwe van Theonville / t'voorsz. Graeffschap van s. Pol/behalven de rechten vande twee Coningen / niet tegenstaende dat Coninck Philips die heerlickheyt daer af sal hebben.

14 De Fransoysen sullen Calis behouden den tijt van acht Jaren/daer naer sullen sy't de Enghelschen weder gheven. Ende voor Ostagie vant selve sal den voorsz Coninck van Franckrijck de wtlantsche borge stellen voor een Milioen gouts/ende beneffens dien senden een Heer in Enghelant/ sulcken d'Enghelsche verkiesen sullen/die aldaer blijven sal ter tijt toe ... dat de restitutie vande voorsz Stadt van Calis sal zijn ghedaen/ende quijterende den Coninck van Franckrijck van allen gherechtichepden die hy pretenderen soude moghen.

FINIS.

